

CONSTITUIREA SOCIETĂȚII UNGARE DE GAZ METAN "U.E.G." (UNGARISCHE ERDGAS GESELLSCHAFT)

La 26 noiembrie 1915, prin Contractul încheiat între Ministerul de Finanțe ungar și "Deutsche Bank" din Berlin¹, se pun bazele Societății Ungare de Gaz Metan care primea dreptul de a explora și exploata gazul metan din cele mai bogate câmpuri gazeifere transilvănene: Cetatea de Baltă, Șaroș, Bazna, Sânger, Șincai, Nadeș, Teleac precum și circa 2/5 din terenurile de gaz cunoscute pe baza cercetărilor geologice, dar încă nesondate². Câmpurile de exploatare, în funcțiune la acea dată, se aflau la: Zaul de Câmpie, Sânger-Iclânz, Șamsudul de Câmpie (Șincai), Bazna, Cetatea de Baltă-Boian, Sânmiclăuș-Bălcaciu, Jara de Mureș-Teleac, Șaroș (Deleni).

Prin intermediul primului punct al Contractului încheiat între Ministerul ungar de finanțe și "Deutsche Bank", se legifera obligativitatea reciprocă a celor doi parteneri de a se înființa o societate anonimă ungară purtând numele de "Ungarische Erdgas A.G.", respectiv "Magyar Földgáz R.T.". Această Societate era obligată să solicite înscrierea sa în Registrul firmelor din Budapesta, într-un interval care să nu depășească șase luni de la data la care Parlamentul ungar lua cunoștință de raportul întocmit în acest sens de către Ministerul de Finanțe³.

Indiscutabil, la baza hotărârii luate de către "Deutsche Bank" de a se implica în această promițătoare afacere a stat, pe lângă cele enumerate mai sus și raportul detaliat întocmit de către delegatul acesteia, Emil G. Strauss, ocupantul unui fotoliu de director la această bancă, care în urma unei deplasări în Transilvania cercetează, la fața locului, izvoarele de gaz de la Sărmășel⁴.

Pentru constituirea capitalului de bază al Societății participă un consorțiu financiar-economic în frunte cu "Deutsche Bank", format fiind din următoarele instituții: "Deutsche Petroleum-Aktiengesellschaft" (Berlin), "Pester Ungarische Kommerzbank", "Ungarische Allgemeine Kreditbank", "Ungarische Gasglühlicht-Aktiengesellschaft", "Anglo-österreichische Bank", "Nieder-österreichische Eskompte-Gesellschaft", "Bank für Handel und Industrie" (Berlin), "Kommerz- und Diskontobank" (Berlin), "Mitteldeutsche Kreditbank" (Berlin), "Nationalbank für Deutschland" (Berlin), "Bankhaus S.H.Stern und Komp." (Frankfurt/Main), "Bayerische Stickstoffwerke Aktiengesellschaft" (Berlin)⁵.

După constituirea Societății, în patrimoniul căreia intrau terenurile gazeifere amintite deja, celelalte câmpuri de gaze, rămase la dispoziția statului, erau administrate de către Serviciul de Stat pentru Exploatare Miniere din Cluj, serviciu înființat aici imediat după descoperirea gazului metan.

Programul de activitate al "U.E.G." era stabilit în baza sistemului concesiunii, constând în: "...exploatarea și cultivarea minieră (producțiunea, transportul și valorizarea) gazului metan pe câmpurile de gaz concesionate, precum și constituirea și ținerea în stare de mers a conductelor de gaz metan

¹ Alături de "Diskonto - Gesellschaft", "Deutsche Bank" se situa la loc de frunte în ceea ce privește investiția de capital german în România, fiind prezentă și în Consiliile de Administrație a zeci de societăți comerciale, de import și export, transport terestru și maritim, întreprinderi industriale și petrolifere. Cf. N.P. Arcadian, *Industrializarea României*, ed. a II-a, București, 1936, p.137; *Contractul de gaz metan încheiat între Ministerul reg. ung. de Finanțe și între [sic!] Banca Germană (Deutsche Bank)*, în Arhiva "Romgaz" R.A. Mediaș, dosar 2/1915, *passim*.

² C. I. Moțaș, *Istoricul, programul și realizările societății de gaz metan*, București, 1934, p.8-9; *Problema gazului metan*, Cluj, 1928, p.75; *Mediascher Wochenblatt*, an XXIII, nr.1175 din 6 noiembrie 1915, art. *Eine deutsche Aktiengesellschaft zur Verwertung der siebenbürgischer Erdgasquellen*; V. Lazăr, *Gazul metan din Transilvania*, în *Annales des Mines de Roumanie*, an IV, nr.8-9, 1921, p.992-993; *Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt*, an 44, nr.13.270 din 8 iunie 1917, art. *Die Industrieförderung Siebenbürgens und das Erdgas* (în continuare: S.D.T. ...); E. Blum, *Die Industrialisierung Siebenbürgens auf Grund seiner Erdgasvorkommen*, mss. Teză de doctorat, Frankfurt am Main, 1926 [1928], p.19; E. Guman, *Die Geschichte des siebenbürgische Erdgases*, în *Industrie Zeitung*, VI, 1926, Heft 1, p.3-6. (Vezi și varianta în limba română în *Ardealul economic*, II, nr.20 din 18 iulie 1926, p.2-12); S.D.T., an 43, nr. 12.854 din 26 ianuarie 1916, art. *Der Erdgasvertrag*.

³ V. Lazăr, *op.cit.*, p.992-993.

⁴ Art. *Eine deutsche Aktiengesellschaft zur Verwertung der siebenbürgischen Erdgasquellen*, în S.D.T., an XXIII, nr.11.756 din 6 noiembrie 1915.

⁵ S.D.T., an 43, nr.12.993 din 22 iunie 1916; *Convențiunea de gaz metan din 26 noiembrie 1915. Convențiunea adițională din 31 mai 1916. Convențiunea de petrol din 26 noiembrie 1915 între Ministerul ungar de finanțe și Deutsche Bank* (Traducere de Dr. Ing. C. I. Moțaș), București, f.e.f.a., *passim*.

concesionate"⁶.

Capitalul nou createi Societăți se cifra la suma de 20.000.000 coroane, constituit din 20.000 acțiuni cu valoare nominală fiecare de câte 1.000 de coroane. În schimbul zăcămintelor de gaze concesionate de către "U.E.G.", Ministerului de finanțe îi reveneau, din totalul capitalului constituit, 4.000.000 coroane în acțiuni (decî 4.000 acțiuni a 1.000 coroane fiecare). Pe lângă cele 4.000 de acțiuni aflate în posesia Ministerului ungar de finanțe, celelalte acțiuni, în majoritatea lor, reveneau lui "Deutsche Bank" - 12.500 acțiuni, unui grup de bănci ungare - 8.250 acțiuni, precum și unui grup de bănci austriece - 2.500 acțiuni⁷.

Hotărârile societății "U.E.G." privind majorarea sau reducerea capitalului social, emiterea de obligațiuni sau restituirea din valoarea acțiunilor urmau să fie supuse aprobării aceluiași Minister de Finanțe. Se specifica că în cazul în care într-un termen de 14 zile de la primirea unei adrese din partea "U.E.G.", Ministerul de Finanțe nu dădea un răspuns la demersurile Societății se considera acțiunea ca acceptată de către acesta.

În continuare, articolul 6 al Convenției consemna faptul că de fiecare dată cînd "U.E.G." hotăra majorarea capitalului social, 1/5 din noua emisiune urma să revină Ministerului de Finanțe, în cuantumul valorii de emisiune. În acest sens, "U.E.G." chestiona Ministerul de Finanțe în privința acceptării, parțiale sau integrale, a noilor valori din fiecare emisiune. După receptarea întrebării adresate, conform uzanțelor, Ministerul de Finanțe era obligat ca în termen de 30 de zile să dea un răspuns. Potrivit prevederilor Convenției, neprimirea unui răspuns în termenul precizat se interpreta ca renunțare. În această situație, dreptul de preluare a noilor valori financiare trecea automat asupra băncii germane ("Deutsche Bank" - n.n.)⁸.

Prin aceleași prevederi contractuale se stipula interdicția dată tuturor deținătorilor de capital, inclusiv Ministerului de Finanțe, de a-și putea vinde partea proprie de acțiuni în decurs de trei ani. După această perioadă de timp impusă de Contract, tranzacția era posibilă, cu drept de preempțiune și numai în bază de reciprocitate - "Ministerul" să vîndă "Societății" și invers: "Declarațiunea dacă se face uz de acest drept de opțiune, sau nu, trebuie dată în intervalul de 30 de zile după ce a ajuns întrebarea la Ministerul de Finanțe, respectiv la Direcțiunea Societății "U.E.G.". Nedeclararea în acest interval se considera ca refuzare"⁹.

Societatea ungară de gaz metan se obliga să demareze lucrările de construire a conductelor înspre Cluj, Târgu Mureș și Oradea, să pună în funcțiune primele două în termen de 3 ani, iar ultima într-un interval de 6 ani. Se convenea, de asemenea, ca în cazul construirii conductelor spre Arad și Dumbrăveni, acestea să înceapă în maximum 5 ani după darea în funcțiune a conductei ce urma să alimenteze orașul Cluj¹⁰.

Îndrumarea de specialitate și conducerea efectivă a "U.E.G." se realiza prin intermediul unui Consiliu de Administrație, alcătuit din specialiști, ai cărui membrii se numeau, în părți egale, atât de către Guvernul ungar cât și de către conducerea financiară a "Societății", președintele acestuia fiind desemnat de către Ministerul de Finanțe ungar. Consiliul de Administrație cuprindea un număr de maximum 23 persoane, incluzînd și președintele acestuia. În cadrul consiliului, Ministerul de Finanțe își rezerva dreptul de a numi, în afară de președinte, și un număr de 6 membrii din rîndul acestuia. De asemenea, în rîndul membrilor Comisiei de Cenzori (alcătuită din 5 persoane), Ministerul de Finanțe numea președintele și 2 membrii. Persoanele desemnate în organele de conducere ale "Societății", urmau să fie validate de către Adunarea generală a "U.E.G.". Stipulațiunile articolului 28 al Convenției, consemna faptul că președintele "U.E.G.", care îndeplinea și funcția de președinte al Consiliului de Administrație, urma să fie ales de "U.E.G.", la recomandarea expresă a Ministerului de Finanțe.

⁶ Arhiva "Romgaz" R.A. Mediaș, dosar 2/1915, *Contractul de gaz încheiat între Ministerul ungar de finanțe și "Deutsche Bank"*, f.1, paragraf 3.

⁷ Arhiva Națională Istorică Centrală, Fond Ministerul Industriei Chimice și Petrolului, dosar 2/1919, f.80; Arhiva "Romgaz" R.A. Mediaș, *loc.cit.*, f.1.

⁸ Arhiva "Romgaz" R.A. Mediaș, dosar 2/1915, f.3.

⁹ *Convențiunea de gaz metan din 26 noiembrie 1915...*, art.8, p.8.

¹⁰ Arhiva "Romgaz" R.A. Mediaș, dosar 2/1915, f.4.

Comitetul executiv al "U.E.G." - organul de conducere operativă - se compunea dintr-un președinte și 4 membrii, doi fiind aleși la recomandarea Ministerului de Finanțe; președintele și ceilalți doi membrii ai Comitetului erau selectați din rândul componentilor Consiliului de Administrație¹¹.

Perioada pentru care se încheia acest contract, calculată de la data când Parlamentul lua la cunoștință raportul întocmit de Ministerul de Finanțe, se stabilea la 50 de ani. În cazul în care, în primii 35 de ani de existență ai "U.E.G.", valoarea investițiilor înfăptuite de aceasta, în industria de gaz natural, depășea cuantumul de una sută milioane coroane, ministerul garanta, în favoarea "Societății", prelungirea fără modificări a celui încheiat în 1915 pe o durată de încă 25 de ani¹².

Planul de detaliu stabilit inițial de către Societate era măreț și ar fi dus, implicit, având în vedere rolul pe care urma să-l joace gazul metan la o dezvoltare industrială remarcabilă, nemiștinată înainte. Dar, din vastul program al Societății "U.E.G.", care prevedea alimentarea cu gaze a principalelor orașe transilvănene, s-a realizat doar aprovizionarea localităților Mediaș și Târnăveni. Conducerea de alimentare spre această localitate situată în valea Târnavei Mari, ce pornea din câmpurile gazeifere de la Bazna, a fost pusă în funcțiune în cursul anului 1918¹³.

La sfârșitul războiului, printr-o suită de articole apărute în cursul anului 1918 în presa transilvană de limbă germană, se abordau aspectele legate de nou creată Societate ungară de gaz metan, de programul acesteia, precum și de posibilitatea valorificării rezervelor locale de gaz. Se făceau, în acest sens, referiri comparative cu dezvoltarea înregistrată, în acest domeniu, dincolo de Ocean¹⁴. Dinamica dezvoltării Societății "U.E.G.", în primii ani de existență, nu era deloc mulțumitoare: un deficit financiar se poate constata încă de la începutul activității sale. În anul 1918 se întrunește, la Budapesta, Consiliul Director al "U.E.G." sub patronajul contelui Artur Teleki, prilej cu care se relevă deficitul înregistrat de Societate la încheierea celui de-al doilea an de activitate, cifrat la suma de 546.862 coroane (la această sumă adăugându-se și pierderile în valoare de 144.610 coroane, înregistrate în primul an de activitate). Cauzele erau datorate războiului aflat în curs de desfășurare, ritmul lent constatat în acțiunea de introducere a gazului în localitățile transilvănene, precum și gestionării defectuoase a acestuia de către o serie de întreprinderi și particulari. Se relevau, cu acest prilej, eforturile depuse pentru construirea conductelor prevăzute să alimenteze orașele Mediaș și Târnăveni, precum și un început de livrare a gazului într-o serie de localități rurale.

Sunt amintite, cu aceeași ocazie, demersuri pentru finalizarea unor contracte cu viitorii abonați industriali.

Noile realități create de Unirea Transilvaniei cu regatul României, realizată la 1 Decembrie 1918, marchează și integrarea resurselor solului și subsolului acestei provincii românești în ansamblul bogățiilor statului român unitar. Gazul metan ocupă, potențial și se va dovedi că și real, un loc de prim rang prin rolul său determinant în ansamblul dezvoltării economice¹⁵.

Problema "Societății Ungare de Gaz Metan", la care era implicat direct fostul stat ungar, precum și capitalul străin aparținător unor puteri inamice din timpul primei conflagrații mondiale, care exploata una din bogățiile de bază ale Transilvaniei, se cerea imperios rezolvată în conformitate cu Tratatul de la Versailles, Saint Germain și Trianon. Chestiunea în sine, precum și cea legată direct de cerința folosirii gazului metan în scopul impulsivării dezvoltării industriei românești, au stat în atenția nemijlocită atât a organelor statului român, cât și ale cercurilor de afaceri din țara noastră.

O simplă trecere în revistă a literaturii economice a anilor 1919-1922, ne obligă la constatarea potrivit căreia problema "naționalizării" (= "românizării" - n.n. - termen frecvent întâlnit în literatura epocii) întreprinderilor face cu insistență obiectul uneori chiar "zi de zi", atât a unor articole de presă, broșuri, cât și în cadrul dezbaterilor parlamentare. Sensul dat acestei noțiuni era legat nu atât de forma proprietății, cât mai ales de structura națională a capitalului investit în întreprinderi industriale, bancare,

¹¹ Convențiunea de gaz metan din 26 noiembrie 1915 ..., art.28, p.23; Arhiva "Romgaz" R.A. Mediaș, dosar 2/1915, f.12.

¹² Arhiva "Romgaz" R.A. Mediaș, dosar 2/1915, f.13.

¹³ Vezi Raportul anului al doilea de gestiune al Societății "U.E.G.", Diciosânmartin (Târnăveni), 1917, p.5.

¹⁴ S.D.T., an 43, nr.12.992, 13.053, 13.085 din 21 iunie, 20 septembrie și 28 octombrie 1916.

¹⁵ Gh. Iancu, *Acțiuni ale Consiliului Dirigent în vederea reglementării exploatarei gazului metan din Câmpia Transilvaniei (1919-1920)*, în *Marisia*, IX, 1979, p.399.

de transport etc. Altfel spus, aceasta exprima năzuințele românilor de a-și consolida pozițiile în cadrul economiei naționale, recuperând bunuri ce le aparțineau de fapt de la capitalul străin. Ca urmare, "din punct de vedere al structurii capitalului național investit în industria României «naționalizările» au dus la o cvasidispariție a capitalului german și la o reducere simțitoare a părții deținute de capitalul din Viena și Budapesta"¹⁶.

Dezbaterile în jurul acestei teme își au sorginea în amintitele prevederi ale Tratatelor de pace, care autorizau statele ieșite învingătoare din primul război mondial în lichidarea cotelor de capital inamic aflat pe teritoriul lor. Se aplica o singură excepție și aceasta față de acele capitaluri ai căror posesori deveniseră, în virtutea schimbărilor teritoriale, cetățeni români sau ai unui alt stat aliat sau asociat (cehi, slovaci, iugoslavi, polonezi, italieni etc.). Este învederat faptul că, în dificila conjunctură economică în care se afla România atunci, fără a exista vreo perspectivă reală de a primi de undeva, sau de la cineva, vreo despăgubire pentru enormele pierderi suferite în timpul războiului, lichidarea capitalurilor germane și austro-ungare și preluarea acestora de către statul român, ar fi fost mai mult decât profitabilă.

În acest sens, la Sibiu, la Resortul de finanțe din cadrul Consiliului Dirigent, în 11 iunie 1919 se desfășurau lucrările unei ședințe plenare la care, printre alte puncte importante, se trasa și evoluția viitoare a exploatarei bogățiilor naturale transilvănene. Se avea în vedere: înființarea unei comisii geologice permanente, menită să impulsioneze cercetările geologice (în special ale terenurilor de gaze naturale); întocmirea unei hărți geologice cu specificarea zăcămintelor de materii prime și cu plasarea judicioasă a unităților industriale în legătură directă cu aceste zăcămintele etc. În cadrul amintitei consfătuiri se solicita punerea de urgență a "Societății Ungare de Gaz Metan" sub sechestru judiciar¹⁷.

La doar cinci zile de la această consfătuire, printr-o Hotărâre a Consiliului Dirigent, se dispunea instituirea sechestrului judiciar asupra "Societății Ungare de Gaz Metan"; activitatea acestuia urma a se desfășura în continuare "(...) sub controlul Consiliului Dirigent, care în caz de necesitate va avansa cheltuielile în contul societății"¹⁸. Motivația acestei decizii se explică prin faptul că Societatea, "(...) creația lui "Deutsche Bank", administra una din principalele surse de energie ale țării și că statul român, ca succesor al statului ungar în acest spațiu geografic, deținea o parte din capital, fapt pentru care s-a considerat oportun să se asigure, prin măsura luată, inventarul și să se evalueze averea societății"¹⁹.

În baza deciziilor nr. 3 și 4 din 16 și respectiv 30 iunie 1919, ale Consiliului Dirigent, Tribunalul din Alba Iulia, ca autoritate judiciară minieră în cauza statului român, în baza Ordonanței nr. 6716/1919 S.VI a Resortului de finanțe și a Deciziei nr. 629/1919, hotăra punerea sub administrație forțată a averii imobile și mobile (izvoarele de metan, instalațiuni, depozite, mașinării etc.), ce constituiau proprietatea Societății, numirea administratorului de sechestru, în persoana lui C. I. Motaș, pentru gestionarea acesteia și însărcinarea lui E. Roessler, directorul tehnic al Societății, drept curator al cauzei²⁰. C. I. Motaș va ocupa funcția de Administrator sechestru în baza Deciziei Tribunalului Alba Iulia nr. 629/1919 și a adresei-hotărâri nr. 4669 din același an a Consiliului Dirigent²¹.

Din punct de vedere financiar, la data instituirii sechestrului, Societatea se afla într-o situație critică. Veniturile, raportate la o perioadă de activitate de o lună, reprezentau doar 20% din totalul cheltuielilor. Resortul de Finanțe din cadrul Consiliului Dirigent, prin mijlocirea lui C. I. Motaș, acorda o serie de credite "Societății", asigurând astfel continuarea activității normale a acesteia.

¹⁶ *Contribuții la istoria capitalului străin în România de la sfârșitul primului război mondial până la ieșirea din criza economică din 1929-1933*, București, 1960, p.84.

¹⁷ Gh. Iancu, *op.cit.*, p.400.

¹⁸ Arhiva Națională Istorică Centrală, Fond Ministerul Industriei Chimice și Petrolului, dosar 4/1919, f.72; *Mediascher Zeitung*, an 27, nr. 58 din 19 iulie 1919; *S.D.T.*, an 46, nr.13.901 din 13 iulie 1919, art. *Die ungarische Erdgas A.G. unter Zwangsverwaltung*.

¹⁹ Gh. Iancu, *op.cit.*, p.401; C.I. Motaș, *Istoricul dezvoltării industriei gazelor naturale în decursul ultimilor 50 de ani*, în *Buletinul societății politehnice*, anul XLV, 1931, nr.12, p.2103.

²⁰ Arhiva Națională Istorică Centrală, Fond Ministerul Industriei Chimice și Petrolului, dosar 4/1919, f.58; *loc.cit.*, Fond Ministerul Industriei și Comerțului, Direcția generală a minelor, dosar 74/1928, f.84 a.

²¹ *Loc.cit.*, Fond Ministerul Industriei și Comerțului, Direcția generală a minelor, dosar 74/1928, f.93.

Este momentul să subliniem aici - lucru relevat de altfel și de către istoricul clujean Gh. Iancu - faptul că "Societatea Ungară de Gaz Metan", al cărei capital majoritar (în proporție de circa 80%) a aparținut inamicilor, manifesta nemulțumiri față de situația în care se găsea, cerând Președintelui Consiliului Dirigent, scoaterea ei de sub sechestru judiciar; la solicitarea acestuia, Resortul de Finanțe întocmește un raport amănunțit privind cererea Societății. În el urma a se prezenta un istoric al constituirii și evoluției acesteia, până la 1 Decembrie 1918, sugerând, totodată, ideea respingerii doleanțelor "U.E.G.". În argumentarea deciziei, se consemna faptul că un întreg capitol al Tratatului de la Versailles stipula anularea de la sine a tuturor contractelor încheiate de societăți germane pe teritoriul altor state, situație în care se încadra și aportul lui "Deutsche Bank"²². În spiritul aceleiași idei, raportul menționa faptul că, în cazul în care s-ar ridica starea de sechestru judiciar al "U.E.G." și s-ar reda "Societății" administrarea întreprinderii aceasta ar conduce la concluzia că statul român renunța la aplicarea capitolului respectiv din Tratatul de la Versailles.

Doctrina economică adoptată și aplicată de o serie de specialiști, la inițiativa unei politici normale pentru restructurarea economică a Europei acelor vremuri, releva faptul că, în condițiile date, la sfârșitul primului război mondial, dar și în alte prilejuri, nici unui stat care se respectă cu adevărat nu era permis să-și înstrăineze sursele de energie, oferindu-le spre exploatare capitalului străin, întrucât acestea constituiau elemente certe, de inestimabilă valoare, pentru progresul și siguranța economică a statului²³.

Într-o prezentare mai detaliată a unor părți din acest Raport, sunt relevate coordonatele politicii economice îmbrățișate de factorii de conducere transilvăneni - Consiliul Dirigent - privind susținerea intereselor generale ale țării ca și cele privind "(...) stringența unei politici economice unitare pe întreg ansamblul statului român"²⁴. Raportul, prin valoarea ideilor puse în circulație, constituia un argument imbatabil care determină Consiliul Dirigent să respingă solicitarea "U.E.G." de a fi scoasă de sub sechestru judiciar.

În același timp, "Administratorul sechestru" se situa pe o poziție tranșantă, fiind adept al ideii potrivit căreia o dezvoltare firească, normală, în domeniul gazului metan, nu era posibilă fără o clarificare rapidă a situației "Societății ungare de gaz". Motivația poziției sale deriva din argumentul că "Societatea" deținea în exploatare aproximativ jumătate din teritoriul de gaze transilvan. Memoriul întocmit de C. I. Motaș, prin care se pronunța ferm în vederea lichidării imediate a "Societății", se baza și pe alte argumente:

"a. În conformitate cu dispozițiile Tratatului de la Versailles, contractele societății germane se anulau și bunurile respective erau supuse <<românizării>>;

b. Lichidarea Băncii Generale la București constituia un precedent, ce putea fi continuat;

c. "Deutsche Bank" deținând 12.250.000 coroane din capitalul total de 27.000.000 coroane și statul maghiar [sic!] 4.000.000 coroane, aceasta însemna că prin anularea părții lui "Deutsche Bank" și ca succesor al statului maghiar, statului român îi reveneau 60% din capitalul societății"²⁵.

În prevederile Contractului de concesiune încheiat între Ministerul de Finanțe ungar și grupul de bănci în frunte cu "Deutsche Bank", se specifica, în mod expres, faptul că, în primii 6 ani de la înființarea "Societății" (deci până în noiembrie 1921 - n.n.), statul avea dreptul de proprietate în achiziționarea acțiunilor deținute de ceilalți acționari, și că, atât în cazul expirării normale, la timp, a acestuia, dar și în ipoteza pierderii mai devreme a valabilității sale "dreptul de proprietate asupra tuturor instalațiilor necesare pentru exploatarea și conducerea gazului metan, va trece de-a dreptul asupra statului"²⁶; condiția preliminară era că acesta va restitui toate cheltuielile de investiții ale "Societății Ungare de Gaz Metan" pe un preț mediu.

Având în vedere cele expuse mai sus este evidentă poziția statului român care avea "de drept" calitatea de a răscumpăra părți din capitalul societății "U.E.G." aflate, până atunci, în posesia unor bănci

²² Gh. Iancu, *op.cit.*, p.402-403.

²³ Arhiva Națională Istorică Centrală, Fond Ministerul Industriei și Comerțului, dosar 4/1919, f.80-81.

²⁴ Gh. Iancu, *op.cit.*, p.404.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ Arhiva Națională Istorică Centrală, Fond Ministerul Industriei Chimice și Comerțului, dosar 4/1919, f.43.

ungare și austriece²⁷.

Într-o ședință a Consiliului Dirigent, desfășurată în ultima zi a anului 1919, se dezbate și memoriul privind lichidarea "Societății Ungare de Gaz Metan". Se hotără, tot atunci, trimiterea unui document, în acest sens, Ministerului de Finanțe pentru ca acesta să se pronunțe asupra legalității și oportunității proiectatei lichidări²⁸.

Numeroase știri, referitoare la evoluția problemei, apar în presa vremii. Astfel, *Siebenbürgische-Deutsches Tageblatt* consemna prezența la București, a lui Wegelt, directorul "Deutsche Bank" și a lui Kannitz, reprezentantul capitalului bancar austriac, persoane cu împuterniciri depline conferite de "U.E.G.", pentru a trata cu autoritățile române²⁹.

Abia în 7 iunie 1923, prin *Legea privind comercializarea și controlul întreprinderilor economice ale statului* s-a creat cadrul juridic firesc pentru lichidarea "Societății Ungare de Gaz Metan" și trecerea acesteea în posesia Statului român, contra unei sume în valoare de 74.056.396 lei³⁰.

Privitor la lichidarea averilor aparținând forțelor inamice din primul război mondial reținem, spre exemplificare, doar câteva din ideile cuprinse în expunerea de motive a amintitei legi, la elaborarea căreia un rol de seamă îi revenea lui V. Brătianu: "În urma marilor sacrificii făcute în acest război de către țara noastră, alături de celelalte țări aliate, dreapta desdăunare a pagubelor produse de către foștii inamici, trebuie să aibă loc neîntârziat, ca astfel refacerea ei să se poată efectua cât mai în grabă, așa după cum tratativele de pace o prevăzuse.

Țara noastră până astăzi n-a putut ajunge la această cuvenită desdăunare, întrucât inamicii n-au înțeles să-și îndeplinească până azi obligațiile ce și le-au luat prin tratatele ce au semnat.

Drepturile cetățenilor noștri și ale Statului puse îndeajuns la încercare, impuneau luarea de grabnice soluțiuni³¹.

La 6 februarie 1924 Oficiul de lichidare a averilor supușilor foștilor inamici, în cadrul ședinței desfășurate sub președinția lui V. Brătianu, hotără, între altele, și lichidarea societății "Ungarische Erdgasgesellschaft", averea acesteea fiind evaluată la "circa 70 milioane lei"³².

În cadrul reorganizării impuse de noua situație de fapt și de drept, Tribunalul de la Alba Iulia decidea, la 6 martie 1925, la propunerea lui C. I. Motaș, în cauza sechestrului "U.E.G." și în baza legilor aflate în vigoare, ca membrii în Consiliul de Administrație al Societății să fie desemnate următoarele persoane: Ludovic Mrazec (București), Ioan N. Angelescu (rectorul Academiei Comerciale București), Ioan Lapedatu (director de bancă, Sibiu) și Victor Slăvescu (director la "Creditul Industrial"), iar în Comisia de Cenzori pe Gh. Leonte (contabil șef la Banca Națională, București) și Ioan Boieriu (deputat, avocat din Turda)³³.

Printr-o adresă emisă la 14 octombrie 1925 de către Ministerul de Finanțe român, Direcțiunea generală a despăgubirilor de război și tratativelor de pace - Oficiul de lichidare, înaintată președintelui Tribunalului din Alba Iulia, C. I. Motaș se desărcina, începând cu a doua zi, din funcția de "Administrator sechestrului", conform voinței exprimate de Consiliul de Administrație. În același timp, "Oficiul de lichidare a hotărât în conformitate cu articolul 32 din legea lichidărilor din iunie 1923, ca să se dea d-lui C. Nițulescu, consilier onorific la Înalta Curte de Casație și membru al Oficiului de Lichidare, delegația de

²⁷ Corespondența privind litigiul dintre Statul român și ungar referitor la drepturile asupra gazului metan, în Arhiva "Romgaz" R.A. Mediaș, dosar 47/1925, *passim*.

²⁸ Gh. Iancu, *op.cit.*, p.405.

²⁹ Corespondența dintre Statul român și cel german privind litigiul asupra drepturilor gazului metan, în Arhiva "Romgaz" R.A. Mediaș, dosar 48/1925, *passim*; S.D.T., an 49, nr.14.718 din 25 iunie 1922, art. *Die siebenbürger Erdgasfrage*; *Foia Poporului*, an 29, nr. 22 din 4 iunie 1922.

³⁰ C.I.Motaș, *Istoricul, programul și realizările...*, p.9; S.D.T. an 48, nr.14.546 din 26 noiembrie 1921, art. *Nationalisierung der siebenbürgischen Erdgasgesellschaft*; S.D.T., an 48, nr.14.575 din 31 decembrie 1921 art. *Rückkauf der siebenbürgischen Erdgasquellen durch den rumänischen Staat*; S.D.T., an 48, nr.14.471 din 30 iulie 1921, art. *Die Nationalisierung der Erdgasbetrieb*; *Monitorul Oficial*, nr.55 din 13 iunie 1923; *Argus*, an XIV, nr.2963 și 2972 din 8 și 18 martie 1923.

³¹ *Argus*, an XIV, nr. 3026 din 27 mai 1923.

³² E. Blum, *op.cit.*, p.21; *Argus*, an XV, nr.3238 din 7 februarie 1924.

³³ Arhiva Națională Istorică Centrală, Fond Ministerul Industriei și Comerțului. Direcția generală a minelor, dosar 74/1928, f.83.

a controla gestiunea Societății, fostă "U.E.G.", menținând și pe mai departe sechestrul asupra societății, până la definitivă ei lichidare"³⁴.

În replică, Societatea "U.E.G." a făcut contestație împotriva deciziei Tribunalului din Alba Iulia, aceasta fiind însă respinsă de instanțele judiciare române, inclusiv de Înalta Curte de Casație. Problema în sine se internaționalizează; sentința de lichidare n-a fost ratificată nici de Tribunalul mixt româno-ungar de la Paris, fază la care se ajunsese în această situație. Contrar oricărei logici și reglementări juridice aceasta a dat, la 27 iulie 1927, o "(...) jurisprudență în alte procese prin care considera ca societăți maghiare și pe acelea care aveau firma maghiară, dar capitalul în majoritate german. Statul român justificase lichidarea averii "U.E.G." pe motivul că aceasta este controlată și dominată de capitalul german. Din iulie 1927, devenea limpede faptul că Tribunalul de la Paris considera "U.E.G."-ul drept societate ungară și ca urmare va scuti averea ei de lichidare, ignorând deciziile instanței de la Alba Iulia"³⁵. În aceste condiții, "Societatea Ungară de Gaz Metan" rămânea, în continuare, sub sechestrul judiciar pentru o perioadă de timp care se va prelungi până în luna iunie 1931³⁶.

Bănuind ceea ce avea să se petreacă, în cadrul procesului ce se desfășura la Paris, în vara anului 1927, politicienii români, în frunte cu V. Brătianu apelează, pentru rezolvarea problemei, la o soluție pașnică, împăciuitoare, avansând ideea cumpărării acțiunilor "U.E.G." de către Statul român. Această variantă nu a fost acceptată decât în condițiile în care acțiunea nu ar fi fost înfăptuită printr-un "grup financiar", fie el chiar românesc. Se împuternicea pentru achiziționarea acțiunilor "U.E.G."; "Societatea Națională de Gaz Metan «Sonametan»", cealaltă societate comercială ce exploata și distribuia gazul metan în România, la care Statul român era principalul acționar. Se preconiza ca, în perspectivă, cele două societăți să fuzioneze. Drept urmare, începând cu luna octombrie 1927, "Sonametan" obține, contra cost, acțiuni ale "U.E.G." aflate în proprietatea unor bănci ungurești și austriece, iar în octombrie anul următor și alte acțiuni ale societății care aparținuseră lui "Deutsche Bank". Astfel, la numai un an de la demararea acestei activități, "Sonametan" devenea deținătoarea a 85% din totalul acțiunilor fostei "U.E.G." (în anul 1931).

Prin lichidarea societății "U.E.G." și exercitarea dreptului de adjudecare de către Statul român pentru suma de 74.056.396 lei, sumă stabilită prin expertiza lui Virgil Tacit, acesta devine unic proprietar al conductelor, sondelor, uzinelor și câmpurilor de gaz metan ce se aflau în concesiunea "U.E.G." la: Zau de Câmpie, Sângeru de Câmpie, Icludu Mic, Samsudu de Câmpie, Cetatea de Baltă, Boian, Bălcaciu, Jara de Mureș, Teleacu Român și Șaroș (Deleni)³⁷.

În intervalul de timp cuprins între anii 1918 și până la instituirea administrației românești³⁸, șantierele de gaz ale "U.E.G." funcționaseră cu dificultăți datorate inexistenței unei conduceri efective datorită faptului că: "Direcțiunea generală nu instalase până atunci în Ardeal nici o subdirecție, ci conducea activitatea de la sediul ei care se afla la Budapesta"³⁹.

Greutățile cu care se confruntase societatea "U.E.G." în Transilvania în deceniul trei al secolului nostru, nu rezidau în lipsa unui organ de conducere și control ci, în mare parte, ele erau generate de o criză acută de fonduri, atât de necesare pentru a se putea face față cheltuielilor cotidiene din ce în ce mai mari. Deși în cursul anului 1919 s-a apelat la împrumuturi de la o serie de bănci din Transilvania, activitatea "Societății" nu depășea faza de început. Ca atare, "(...) la instituirea sechestrului s-au găsit numai 14.127,96 coroane în caseria șantierului Sârmaș, 38.063,55 coroane la Șincai, astfel că, eventualitatea sistării complete a oricărei activități și a închiderii tuturor conductelor, se putea întâmpla din moment în

³⁴ Ibidem.

³⁵ C.I. Moțaș, *Valorificarea subsolului de gaz metan din Ardeal*, București, 1931, p.17. Date privind desfășurarea procesului de la Paris din cadrul Tribunalului arbitral mixt româno-ungar din 6 iulie 1929, în Arhiva "Romgaz" R.A. Mediaș, dosar 181/1939, *passim*.

³⁶ Gh. Iancu, *op.cit.*, p.405; C.I. Moțaș, *Istoricul, programul și realizările...*, p.13-15.

³⁷ *Argus*, an XV, nr.3224 din 23 ianuarie 1924.

³⁸ C.I. Moțaș, *Societatea ungară de gaz (U.E.G.) sub sechestrul judiciar, 1924*, Diciosânmartin, 1925, p.2.

³⁹ *Darea de seamă a administratorului sechestrului și a comitetului de cenzori către adunarea generală ordinară ținută la 11 iunie 1925*, Tipografia "Cartea Românească" S.A. din Valea Târnavei, Diciosânmartin, 1925, p.3-4.

moment"⁴⁰.

La preluarea funcției, "Administratorul sechestru" se confrunta nemijlocit cu dificultățile derivate din procurarea fondurilor, problemă realizabilă însă prin două modalități: 1) o majorare a tarifului cu care "se desfăcea" gazul, și 2) solicitarea și primirea unor credite din partea statului. Prima soluție nu prezenta sorți de izbândă, datorită opoziției manifestate de către beneficiari, care se declarau în dezacord cu scumpirea gazului metan. Nici a doua variantă, care a fost pusă în aplicare, în pofida unor mari sume de bani (500.000 coroane, la 3 iulie 1919 și două tranșe de 600.000 și respectiv 200.000 coroane, la 8 noiembrie 1919) primite din partea Statului, nu era viabilă, ea neputând rezolva problemele financiare acute ale Societății "U.E.G.". În cursul anului 1919 situația financiară s-a agravat și mai mult. Încasările erau ca și inexistente și anume: iulie = 375 coroane; august = 3.567 coroane; septembrie = 5.420 coroane; octombrie = 3.101 coroane; noiembrie = 98.633 coroane; decembrie = 32.429,50 coroane și toate acestea paralel cu cheltuieli care s-au ridicat, până la finalul anului, la un total de 807.904,39 coroane; din această sumă, peste 600.000 coroane reprezentau salariile personalului administrativ și plata muncitorilor. Cu alte cuvinte, din tot ce se încasa nu se putea plăti nici măcar un sfert din cuantumul de salarii, fără a mai ține cont de alte cheltuieli.

Urmează apoi, în evoluția istorică a Societății de gaz "U.E.G." o perioadă de organizare, de la 1 ianuarie 1923 și până la 31 decembrie 1924, marcată de rapide și importante realizări. Astfel, în martie 1923, administrația românească a înființat Direcția centrală de la Mediaș, prin mutarea aici a Biroului din Târnăveni, unitate care funcționase până atunci prin prestația unui singur funcționar. Criza de locuințe necesare personalului Societății, a clădirilor solicitate de derularea activității productive, capacitează eforturile Administrației românești care demarează și duce la bun sfârșit această acțiune. În acest sens s-a recurs mai întâi, din primăvara anului 1923, la cumpărarea terenurilor necesare. S-au achiziționat terenuri construibile totalizând o suprafață de peste 4.000 m², pe Șoseaua Sibiului, pentru locuințele personalului superior, apoi terenuri pentru edificarea birourilor societății, lângă Gara C.F.R., locuri de case, pentru magazii etc., în valoare totală de 1.148.733 lei⁴¹.

În cadrul ședinței din 12 martie 1925 a Consiliului de Administrație al Societății "U.E.G.", ținută la Institutul Geologic s-a pus problema reevaluării capitalului social al Societății "... la o sumă corespunzătoare cu prețul plătit de aceasta", precum și achiziționarea de către Statul român a unui număr de 10.750 acțiuni ce aparținuseră grupului austro-ungar din vechea Societate "U.E.G."⁴².

La 9 aprilie 1925, la același Institut Geologic al României din București, se desfășura o altă ședință a Consiliului de Administrație al Societății care hotărâ, având în vedere dezvoltarea activității acesteia, în conformitate cu articolul 27 al Legii privitoare la sechestrarea averilor foștilor inamici și cu aprobarea Administratorului de sechestru, mutarea sediului "Societății" de la București la Mediaș⁴³.

În scopul edificării clădirii Direcțiunii Generale, Administratorul sechestru contactează firma "Fabini & Klingsphor" din Mediaș, a cărei antecalculație (fără instalațiile sanitare și parchet) se ridică la suma de 4.173.002,94⁴⁴. După tratativele de rigoare, lucrarea intră în faza de construcție, darea ei în funcțiune neîntârziind prea mult.

Având ca plan de acțiune ideile lansate de către V. Brătianu, treptat, Statul român cumpără, așa cum am arătat mai sus, din acțiunile Societății "U.E.G.". În cadrul ședinței Consiliului de Administrație, desfășurată în ziua de 22 noiembrie 1927, se făcea informarea că "Societatea Națională de Gaz Metan" a cumpărat 10.708 acțiuni "U.E.G." aparținând supușilor unguri și austrieci, devenind acționară cu circa 40% la capitalul Societății "U.E.G."⁴⁵.

În noiembrie 1928 "Sonametan" a purtat tratative privind cumpărarea de la Societatea "Apis-Glarus" a 12.250 acțiuni și a 8.250 bonuri de beneficiu, în valoare totală de 2.940.000 franci elvețieni,

⁴⁰ Ibidem, p.4.

⁴¹ Ibidem, p.17.

⁴² Arhiva "Romgaz" R.A. Mediaș, dosar 15/1925, neinventariat. Procesul verbal nr.1 din 12 martie 1925.

⁴³ Ibidem, Procesul verbal nr.2 din 9 aprilie 1925.

⁴⁴ Ibidem, Procesul verbal nr.8 din 23 septembrie 1925.

⁴⁵ Ibidem, Procesul verbal nr.28 din 22 noiembrie 1925.

sumă ce urma să fie achitată pe parcursul unei perioade de 7 ani, la care se adăuga o dobândă de 7%⁴⁶. Cumularea acestora la cele cumpărate în anul 1927, ne duce la constatarea că "Sonametan" poseda la finele anului 1928, un total de 22.958 acțiuni (85% din capitalul social) și 10.400 bonuri de beneficiu (50,8% din bonuri de beneficiu "U.E.G."). Nemaexistând în capitalul "U.E.G." părți aparținând altor state, se avea în vedere ridicarea stării de sechestrul ce se prelungea din 1919. Din raportul bilanțului pe anul 1928, reiese faptul că prima rată pentru acțiunile cumpărate de la Societatea "Apis-Glarus" a fost achitată în decembrie a aceluiași an⁴⁷.

În cursul lunii octombrie 1928, după ce statul român a purtat tratative cu Germania, în urma cărora s-au rezolvat litigiile ce derivau din război, s-au achiziționat și acțiunile grupului german pentru ca, în ianuarie 1932, să fie cumpărate și cele 15% din acțiuni ce formau proprietatea statului ungar. Astfel, în (...) luna aprilie 1932 întreaga avere a Societății "U.E.G." a fost adusă în patrimoniul Societății "Sonametan". Această tranzacție financiară a fost încheiată pentru suma de 257.000.000 lei; cu acest prilej s-a schimbat și titulatura societății.

La 25 ianuarie 1932 s-a desfășurat, la sediul Societății "U.E.G." din Budapesta, o adunare generală extraordinară care a hotărât mutarea sediului principal din Capitala ungară la București, precum și schimbarea titlaturii din "Societatea Ungară de Gaz Metan" în "Societatea Anonimă Română de Gaz Metan, fostă U.E.G." (prescurtat "S.R.G.")⁴⁸.

Mutarea sediului Societății era urmarea firească a "românizării" complete a capitalului acesteia; dacă înainte de 1927 toți acționarii erau străini, în intervalul dintre 1927 și 1931 acțiunile acestora trec, prin achiziție, în posesia societății "Sonametan". În acest sens, Darea de seamă a "Sonametan" menționa următoarele: "În cursul anilor trecuți (1927 și 1928) s-au cumpărat 22.958 acțiuni și 10.400 bonuri de beneficiu. Prețul lor a fost de franci elvețieni 7.916.040 (inclusiv dobânzi). Până la 31 decembrie 1931 s-au achitat 4.498.367 franci elvețieni. La 25 decembrie 1931 Societatea D-voastră ("Sonametan" - n.n.) a contractat cumpărarea și a restului de 4.000 acțiuni și 8.000 bonuri de beneficiu, rămase încă în mâini străine, cu prețul de 783.720 franci elvețieni, achitat integral în ianuarie 1932. A mai rămas de achitat la 1 ianuarie 1932 franci elvețieni 2.633.953"⁴⁹.

În mai 1934 "Sonametan" a cumpărat, terminând plata acțiunilor societății "U.E.G.", "românizându-o" complet pe aceasta din urmă.

Într-un document de epocă se relevă importanța deosebită pentru România reîntregită a naționalizării societății "U.E.G." și se declară recunoștința Băncii Naționale a României care a facilitat cumpărarea (...) acțiunilor acestei societăți și astfel să aducem în patrimoniul românesc jumătate din întreg subsolul gazeifer din bazinul transilvănean, amenințat a rămâne sub influență străină⁵⁰.

Necesitatea fuzionării (unificării) celor două societăți de gaz "Sonametan" și "U.E.G." se pusese cu tot mai multă acuitate. În problema personalului administrativ, un document de epocă făcea următoarele calcule, motivând că: "De asemenea totalul cheltuielilor personalului ar fi putut fi majorat, dacă s-ar fi concentrat administrațiile Societăților "Sonametan" și "U.E.G." la un loc, așa cum a fost înainte de 1929. Or, acest lucru nu era posibil decât ridicând sechestrul, sau dacă, până atunci cel puțin, societatea noastră era însărcinată cu administrarea averii "U.E.G.", ceea ce era și just, dat fiind că posedăm aproape totalitatea acțiunilor ei, evaluăm la 2.000.000 lei economia de salarii care s-ar fi putut face prin concentrarea administrațiilor ambelor societăți"⁵¹.

Baza legală a fuzionării o constituie emiterea Jurnalului Consiliului de Miniștri nr.3163 din 10 decembrie 1938, prin care se aproba contopirea celor două societăți, a "Sonametan" cu "Societatea Anonimă Română de Gaz Metan", prin înglobarea tuturor valorilor în cadrul primei, adică în

⁴⁶ Darea de seamă a Consiliului de Administrație și raportul Comitetului de Cenzori, Exercițiul VII, 1932, p.12 (în continuare Darea de seamă, Exercițiul, an, p.).

⁴⁷ Darea de seamă, Exercițiul III, 1928, p.18.

⁴⁸ C.I. Motaș, *Istoricul, programul și realizările...*, p.8-9; Darea de seamă, Exercițiul VI, 1931, p.12.

⁴⁹ Darea de seamă, Exercițiul VI, 1931, p.11-12.

⁵⁰ Darea de seamă, Exercițiul X, 1935, p.8.

⁵¹ Darea de seamă, Exercițiul V, 1930, p.18.

"Sonametan"⁵².

Se impune, acum și aici, în limitele spațiului avut la dispoziție, o scurtă trecere în revistă a activității "U.E.G.". În pofida unor avantaje de care a beneficiat din start, din momentul constituirii, "Societatea" n-a înregistrat parametrii normali în dezvoltarea sa. Subliniem, totuși, câteva aspecte considerate de noi semnificative pentru istoricul său de până la "românizarea" acesteia.

În domeniul geologiei, în anul 1918 se descoperă, în urma unor sondaje, existența gazului metan în zona Hetiur (lângă Sighișoara), de unde urma, în cadrul unui plan de perspectivă, să se aprovizioneze și orașul Sighișoara⁵³.

Apreciind ca inexacte și ineficiente din punct de vedere al exploatarei și livrării de gaz, vechile sonde de la Bazna, care puteau furniza doar 20.000 m³ de gaze pentru un oraș aflat în plin avânt industrial, "Societatea" determină executarea sondei nr.7 care, la 7 octombrie 1920 intra în producție, furnizând zilnic până la 70.000 m³ de gaze⁵⁴.

Reamintim, în acest context, faptul că "U.E.G." forase în anul 1917 un total de 5 sonde, 4 în 1918, câte una în anii 1919 și 1920 și 2 în 1922, toate acestea fiind situate în perimetrele localităților Bazna, Șaroș, Șincai, cu un debit anual de peste o jumătate de milion de metri cubi gaze: "(...) exploatarea este însă neînsemnată fiind nevoie de mult capital și hotărâtă inițiativă, spre a valorifica cât mai curând această bogăție națională"⁵⁵.

Un calcul de sinteză al forărilor efectuate de "U.E.G." în perioada 1916-1917 la cele trei șantiere amintite mai sus ne oferă cifra de 6.452 m liniari, ajungând la finalul intervalului de timp aflat în discuție la o producție totală de 741.000.000 m³, beneficiind de un personal constituit din 30 funcționari și circa 150 muncitori (sudori și mecanici de ateliere).

În ianuarie 1930 "Societatea Ungară de Gaz Metan" solicita Președintelui Consiliului Superior de Mine acordarea unui permis exclusiv de explorare în limitele unor perimetre pe teritoriul comunelor Nadeș, Măgheruș și Hetiur pentru căutarea gazului metan⁵⁶. Solicitarea Societății este "(...) conformă cu Statutele sale (cu programul său de lucru aprobat de Minister) și cu prevederile Legii minelor și ale Legii energiei. În conformitate cu dispozițiunile articolului 7 din Legea minelor, potrivit cărora nu se pot acorda permise exclusive decât în regiuni explorabile determinate cu avizul Institutului geologic, cererea, împreună cu celelalte acte aflate în regulă a fost expediată acestui institut. Acesta, prin răspunsul nr. 1767 din 19 noiembrie, este de părere că perimetrul sus citat "poate fi declarat regiune explorabilă pentru căutarea de gaz". Astfel, solicitarea "Societății" este aprobată favorabil, la 7 februarie 1933, în urma unor dezbateri din cadrul Consiliului Superior de Mine din Ministerul Industriei și Comerțului⁵⁷.

După anul 1932, "Societatea Anonimă Română de Gaz Metan", continuatoarea în noi condiții a "U.E.G.", posedă două șantiere productive, Șaroș și Bazna. Primul alimenta orașul Târnăveni, cu Fabrica de Carbid și Fabrica de Sticlă, și apoi, mai departe, orașul Târgu Mureș; al doilea șantier furniza gazul necesar orașului Mediaș⁵⁸.

În cursul anului 1934 sunt inițiate forări în vederea exploatarei zăcămintelor petrolifere ce se presupuneau a fi sub zăcămintele de gaz metan. Astfel, în cursul anului 1935, la sonda nr.1 Botorca s-a ajuns la 1.415 m, iar la sonda nr.1 de la Pogăceaua la 2.036 m "(...) fără a da până acum de petrol. În

⁵² Vezi: *Dosar cu actele de fuzionare a Societății "Sonametan" cu Societatea Anonimă Română de Gaz Metan (fostă U.E.G.)*, în Arhiva "Romgaz" R.A. Mediaș, dosar nr.2/1937; C.I. Motaș, *Das Methangas Siebenbürgens*, Bukarest, 1942, p.52. O etapă importantă în cadrul tratatelor purtate între cele două societăți o consemnăm pe data de 10 octombrie 1937, când la București, s-au întrunit reprezentanții acestora punând în discuție posibilitatea unirii lor. (Vezi: *Industrie Zeitung*, an XVII, septembrie 1937, Heft 9, p.271). Fuziunea deplină este considerată începând cu data de 1 ianuarie 1939. Acest fapt, așteptat de mulți ani, a fost realizat în urma hotărârilor Adunărilor generale extraordinare, care a avut loc, din partea Societății Anonime Române de Gaz Metan, fostă "U.E.G.", la 9 ianuarie 1939 și din partea "Sonametan", la 19 mai 1939.

⁵³ *S.D.T.*, an 45, nr.13.542 din 2 mai 1918.

⁵⁴ *Darea de seamă a administratorului sechestrului și a comitetului de cenzori către adunarea generală...*, p.8.

⁵⁵ *Argus*, an XV, nr.3224 din 23 iunie 1924.

⁵⁶ Arhiva Națională Istorică Centrală, Fond Ministerul Industriei și Comerțului. Direcția generală a minelor, dosar 65/1930, f.1.

⁵⁷ *Ibidem*, f.2-12.

⁵⁸ *Darea de seamă*, Exercițiul VI, 1931, p.12.

schimb ele au dovedit mai multe orizonturi de gaz metan⁵⁹.

Pentru perioada cât Societatea "U.E.G." s-a aflat sub "administrația de sechestru" se poate constata că producția acesteia, și mai ales cantitatea de gaze vândute, cunoaște o creștere de la an la an. Dacă în 1920 cantitatea comercializată era de 38.000.000 m³, în anul 1922 de 66.000.000 m³, ea atinge în anul 1924 cifra de 99.000.000 m³⁶⁰. O analiză a cauzelor care au favorizat acest progres, ne duce la concluzia că acestea constau, pe de o parte, în mărirea consumului, corespunzător cererii, prin oferta mai mare furnizată de mărirea debitului noilor conducte executate și puse în exploatare.

În cele din urmă prezentăm, succint, pentru primii ani ai crizei economice, câteva date privind producția și consumul realizat de Societate, care deținea 14 sonde productive la Șaroș și 5 sonde la Bazna. Șantierele sale au produs, respectiv livrat spre utilizare, următoarele cantități⁶¹:

	Producție	Consumație
În anul 1929	139.397.983 m ³	128.104.424 m ³
În anul 1930	98.951.636 m ³	91.476.713 m ³
În anul 1931	86.502.676 m ³	80.989.388 m ³

Finalul anului 1932 reține o cantitate exploatată de gaz de 75.980.367 m³ și vândută de 67.941.742 m³ (inclusiv pierderi facturate), restul reprezentând consumația proprie a Societății cât și diverse pierderi de gaz pe conductele de transport. Față de cantitatea de 77.359.286 m³ facturată în anul precedent, se constată o scădere de 9.417.544 m³, adică 12%⁶².

În anul 1933 Societatea produce un volum de 82.484.813 m³ față de 67.941.742 m³ (inclusiv pierderi facturate), restul, până la cifrele producției reprezentând consumația proprie a societății, precum și pierderile suferite pe conductele de gaz metan. Se remarcă acum o creștere a consumului de gaz, aspect similar constatat și la Societatea "Sonametan", acum, pentru întâia dată de la începerea crizei economice⁶³.

Societatea fostă "U.E.G." a produs în șantierele sale în decursul anului 1934 o cantitate de 58.946.735 m³ gaze, față de 82.484.813 m³ în 1933. În afară însă de această cantitate societatea a primit de la șantierul din Copșa Mică 24.009.634 m³ gaz pe care l-a întrebuințat ca să asigure necesitățile Fabricilor de sticlă din Mediaș, alimentate direct de ea, precum și trebuințele societăților comunale "U.C.S.A.M." (în cantitate de 13.234.335 m³). Astfel, "Societatea Anonimă Română de Gaz Metan", a dispus în anul 1934 de o cantitate de 82.956.369 m³, față de 82.484.813 m³ în 1933, adică o creștere timidă, dar firească, de 0,6%⁶⁴.

Anul următor, producția de gaz a "Societății Anonime Române de Gaz Metan", rezultată din șantierele sale a fost de 60.995.428 m³ față de 58.946.735 m³ în 1934. Pe lângă această cantitate, societatea a mai beneficiat din șantierul Copșa Mică de 28.307.920 m³ gaz, pe care i-a întrebuințat la acoperirea nevoilor fabricilor de sticlă din Mediaș, și cele ale societății comunale "U.C.S.A.M." în cuantum de 13.419.833 m³. Însușind cantitatea de gaz produsă cu cea recepționată de la "Sonametan", "Societatea Anonimă Română de Gaz Metan" a dispus în anul 1935 de 89.303.348 m³ de gaz, față de 82.956.369 m³ în 1934, ceea ce indică o creștere de 7,6%⁶⁵.

În cursul anului 1936, în șantierele sale de la Bazna și Șaroș, "S.A.R.G.M." a exploatat 63.146.018 m³ gaz, iar de la șantierul din Copșa Mică a mai primit încă 28.229.593 m³ gaz. Aceasta face ca ea să dispună în acel an de 91.830.743 m³ gaz metan, față de cantitatea de 89.303.348 m³ în anul 1935, deci tot

⁵⁹ Darea de seamă, Exercițiul X, 1935, p.22.

⁶⁰ Darea de seamă a administratorului sechestru și a comitetului de cenzori către adunarea generală..., p.27.

⁶¹ Darea de seamă, Exercițiul VI, 1931, p.12.

⁶² Darea de seamă, Exercițiul VII, 1932, p.11.

⁶³ Darea de seamă, Exercițiul VIII, 1933, p.17.

⁶⁴ Darea de seamă, Exercițiul IX, 1934, p.15.

⁶⁵ Darea de seamă, Exercițiul X, 1935, p.21.

o creștere⁶⁶.

Producția realizată în anul 1937 în șantierele sale, de către "S.A.R.G.M.", a fost de 85.594.424 m³ gaz. Și în acest an Societatea a primit din șantierul Copșa Mică o cantitate de 19.066.838 m³ gaz. Astfel, ea a dispus pentru anul respectiv de un volum total de 104.661.262 m³, față de 91.830.743 m³ în anul 1936, deci un plus de 14%. Și la consumația efectivă se constată o creștere cu un cuantum de 21.596.247 m³ adică cu 37% față de anul precedent, creșteri substanțiale corelate cu avântul întregii economii⁶⁷.

În anul 1938 șantierele Bazna și Șaroș au realizat 98.957.060 m³ de gaz, la care s-au mai adăugat de la șantierul din Copșa Mică, încă 17.198.118 m³. În total Societatea a dispus pentru anul 1938 de o cantitate de 116.155.178 m³, față de 104.661.262 m³ în anul 1937, deci un plus de 11.493.916 m³. Consumul efectiv a marcat, de asemenea, o creștere față de anul precedent cu 11.380.094 m³, de la suma de 101.074.600 m³ la 112.454.694 m³⁶⁸.

În aceste condiții se impuneau modificări în domeniul tehnologiei. Astfel, în cursul anului 1924, în domeniul conductelor colectoare și de transport s-au înlocuit 2.500 m din conducta de înaltă presiune care alimenta orașul de pe malurile Târnavei Mari, schimbându-se parțial conducta ruginită de 143 mm cu tuburi noi de 350 mm. Această operațiune a fost finalizată în toamna anului 1924, astfel capacitatea de transport a conductei spre beneficiarii din Mediaș, triplându-se⁶⁹.

În anul 1924 Administrația română, ce-și exercita mandatul asupra "U.E.G.", "(...) reluase din nou studiul conductei de presiune înaltă pentru alimentarea orașului Târgu Mureș"⁷⁰.

Spre deosebire de "Sonametan", societatea "U.E.G." a avut de la începutul activității sale conductele proprii de transport. După război, ea a instalat o conductă nouă între Seuca și Târgu Mureș, finalizată în cursul anului 1928, deschizând prin aceasta un nou debușeu pentru produsul său⁷¹.

După o prezentare succintă a activității "U.E.G.", putem afirma că în pofida unor avantaje de care aceasta a beneficiat, ea nu a înregistrat parametrii scontati în dezvoltarea sa. A avut însă un rol incontestabil în evoluția economică a Transilvaniei prin explorarea și exploatarea uneia dintre cele mai importante materii prime pentru industria modernă.

LUCIAN GIURA

CONSTITUTION DE LA SOCIÉTÉ HONGROISE DE GAZ MÉTAN "U.E.G." (UNGARISCHE ERDGAS GESELLSCHAFT)

RÉSUMÉ

Le gaz méthan constitue, en plus du pétrole et du charbon, l'une des plus importantes richesses naturelles du sous-sol de notre pays, un combustible précieux et une matière première de grande valeur. Mais, en dépit de son rôle très important dans l'économie roumaine, le gaz méthan n'a pas bénéficié, jusqu'à présent, d'une "histoire" à lui, d'une présentation chronologique, évolutive, dès les premiers essais d'emploi et jusqu'à son énorme implication dans notre existence, dans les plus divers secteurs de l'activité économique.

L'étude présente traite le problème de la constitution de la première société d'exploitation du gaz méthan dans la Transylvanie, l'évolution de cette société jusqu'en 1918 et aussi le problème de l'assimilation roumaine (=nationalisation) de celle-ci, en fait, le problème de l'assimilation par l'État roumain dans le contexte de l'inclusion de la transylvanie dans le complexe économique roumain après la Première Guerre Mondiale, en soulignant la complexité de ce processus, tant sous le rapport international que national.

⁶⁶ *Darea de seamă*, Exercițiul XI, 1936, p.19.

⁶⁷ *Darea de seamă*, Exercițiul XII, 1937, p.19.

⁶⁸ *Darea de seamă*, Exercițiul XIII, 1938, p.23-24.

⁶⁹ *Darea de seamă a administratorului sechestrului și a comitetului de cenzori către adunarea generală...*, p.14-15.

⁷⁰ *Ibidem*, p.13.

⁷¹ C.I. Motaș, *Istoricul, programul și realizările societăților de gaz*, p.22.